DOI: 10.15170/TM. 2021.22.K1.14
Tudásmenedzsment 22. évf. 1. Különszám 212-221 (2021)

Óber Péter – Ormosy Petra

A PÉCSI PÜSPÖKSÉG KULTÚRAKÖZVETÍTŐ SZEREPE IDEGENFORGALMI TEVÉKENYSÉGE TÜKRÉBEN

Absztrakt
Dolgozatunk szándéka a Pécsi Püspökségen 2014-ben útjára indult idegenforgalmi kultúraközvetítő munka bemutatása. Célunk azoknak a nemrég létrejött kiterjedt és gazdag feladatköröknek a felvillantása, amelyek a Püspökség széles kulturális tevékenységi körébe esnek, továbbá rámutatni arra, hogy az Egyházmegye a liturgikus tevékenységein túl számos szakmai és közművelődési aktivitást is kifejt. Kutatásunk módszerei alapvetően a saját élményekre és a különböző munkaterületeken szerzett tapasztalatokra épülnek, lévén mindketten az idegenforgalmi csoportban, s annak stratégiai csapatában dolgozunk 2014 óta. A cikkből jól láthatóan kitűnik, hogy a Püspökség tágan vett kulturális tekintetben felkészülten várja a hozzá érkező híveket, látogatókat, vendégeket. Következtetésként levonható, hogy újonnan létrehozott kulturális intézményrendszere, az idegenforgalom a 21. századi ember kívánalmainak stabilan megfelel. A publikáció elméleti haszna egy komplex kép kialakítása a Püspökség idegenforgalmi szolgáltatásairól és kulturális szerepvállalásáról. Munkánk gyakorlati haszna lehet a közreadott információk és tapasztalatok alapján a megnyílt lehetőségek kihasználása – akár személyesen, akár csoportosan, akár szabadidős, akár szakmai programok tekintetében. A Püspökség e viszonylag új profilja az egyén szintjén identitásformáló erővel is bír, ha közvetve vagy közvetlenül megerősít mint hívő, mint keresztény, mint pécsi vagy akár mint kultúrafogyasztó.

Kulcsszavak: kultúraközvetítés; idegenforgalom; komplexitás

***

Kerek születésnapjuk alkalmából sok boldogságot kívánunk Dr. Minorics Tündének és Dr. Bokor Bélának, akik nagy hatással voltak a kultúrával kapcsolatos szemléletünk és érdeklődésünk alakulására.

***

Bevezetés

A Pécsi Püspökség az egyetlen magyarországi püspökség, amelynek napra pontosan ismerhetjük az alapítási dátumát. Az egyháztartományoknak a 11. században Szent István országépítő munkája által kezdődő megszervezése során fontos lépés volt a Dél-Dunántúl területeinek az államba integrálása, így 1009. augusztus 23-án, Azo pápai legátus jelenlétében megalakult a pécsi egyházszervezet. Ezt a fenti dátumban Győr várában keltezett alapítólevélnek a somogyvári bencés apátság konventjén kelt 1404-es átiratából tudhatjuk, a dokumentumot napjainkban a Pécsi Egyházmegyei Levéltárban őrzik (Fedeles, Sarbak & Sümegi, 2009). A püspökség területén nyolc főesperesi kerület alakult (Sümegi, 2008).

A helyszín és a pécsi központ kiválasztásában minden bizonnyal nagy szerepet játszott a város római kori működése, hiszen a történelem és a régészeti leletek virágzó keresztény életről tanúskodnak. A 3-4. századi római fennhatóság alatt egyéb provinciákkal egyetemben Pannóniát is kisebb egységekre bontották, így alakult meg Valéria provincia, amelynek közigazgatási központja Sopianae, vagyis Pécs város elődje lett. Constantinus császár Kr.u. 313-as rendelete véget vetett a keresztényüldözéseknek, s ugyanezen század végén Theodosius császár immár kötelezővé tette az új vallás követését a birodalomban, megalapozva ezzel kereszténység máig ható kontinuitását a területen (Sümegi, 2008).

Az egyházmegye gazdag és néhol viharos történelme folyamán rengeteg kulturális értéket teremtett, kezdeményezője és megszervezője volt számos intézménynek, úgy mint szerzetesrendek alapítása, az ország első egyeteme, majd az első nyilvános könyvtára, óvodák, iskolák, szeretetszolgálatok létesítése (Sümegi, 2008). Napjainkban az egyházmegye Baranya és Tolna hitéletét kormányozza, s számos nélkülözhetetlen egyházi teendő mellett korábbi hivatását is felvállalva 2014-ben új kulturális intézményrendszert hozott létre. Túlnyomórészt európai uniós pályázat útján másfél milliárd forintból felújította számos pécsi épületét (Virág, 2015), és létrehozta az azt professzionálisan működtető szakmai gárdát, amely kiépíthette az idegenforgalom rendkívül sok területét felölelő tevékenységi kört.

Az immár több mint fél évtizedes munka eredményei, statisztikái bebizonyították, hogy a vallás, a turizmus és a kultúra számos kapcsolódási ponttal rendelkezik, sok lehetőséget rejt magában, hiszen a nagy múltra visszatekintő pécsi kereszténységet a modern kor idegenforgalmi elvárásainak megfelelő eszközrendszerrel és működési szemlélettel közelebb hozhatja a hívő és nem hívő látogatókhoz egyaránt.

Felépítés és működés

Ahhoz, hogy a tényleges turisztikai munka megkezdődhessen különböző szakemberek együttműködésén alapuló komoly tervezésre, a jogi alapok tisztázására, a törvényi feltételekhez való gazdasági igazodásra és nem utolsó sorban az egyházmegye nyitott szemléletére volt szükség. Mindenekelőtt megkülönböztetésre került egyrészt a Pécsi Egyházmegye, mint hivatalos és formális egyházi fenntartó szervezet, annak minden vonatkozó munkakörével egyetemben és másrészt a Pécsi Püspökség mint turisztikai brand és mint az egyházmegyének az idegenforgalmát és kapcsolódó üzletágait irányító terület. Erre az egyházmegye alanyi adómentessége és a gazdálkodás megfelelően prudens működése miatt volt szükség.

Az elnyert projekt „A Püspökvár titkai. A püspöki palotától a dzsámiig – a Pécsi Egyházmegye évezredes örökségének turisztikai vonzerővé fejlesztése” – DDOP-2.1.1/E,F-12-k2-2012-0001 nevet viselte, a felújításban részt vevő helyszínei pedig a Püspöki Palota, a Püspöki Palota kertje, a Titkos átjáró, a Pécsi Székesegyház, a Magtár Látogatóközpont, a Püspöki KincsTár, a Csontváry Múzeum épülete, a Belvárosi templom (Dzsámi) és a Zarándokház voltak. A fejlesztések által több mint 6,5 ezer m^2-en történt építészeti beavatkozás, amelyből több mint 4 ezer m^2-nyi terület vált akadálymentessé. A beruházási költség bruttó 1 501 402 201 forintra rúgott (Virág, 2015). Ez a látogatási lehetőségen túl al-

kalmat biztosítani hívatott az egyházművészeti kiállítás létrejöttére, közösségi és rendezvényterek kialakítására, szálláshely-szolgáltatásra, továbbá közvetve a vendéglátó és kereskedelmi szolgáltatások életre hívását is előkészíthette. Mindezek mára meg is valósultak (Virág, 2015).

A Pécsi Püspökség aktuális működését világos szervezeti felépítéssel rendelkező szakmai szervezet látja el, több üzletágra tagolódva. Ahogy fentebb már említettük, a látogatófogadáson túl számos egyéb feladatkör tartozik az idegenforgalom gyűjtőfogalma alá: rendezvényszervezés, gasztró-tevékenység, szálláshely-értékesítés, termékfejlesztés és muzeológiai tevékenység.

Idegenforgalom és turisztika

A Pécsi Püspökség turisztikai aktivitásának jelenlegi formája 2014-ben indult útjára, korábbi turisztikai elődjétől teljesen függetlenül, amely azt is jelentette, hogy egy teljesen új rendszer és szemléletmód kialakítása volt az első és legfontosabb feladat. Turisztikai kínálat tekintetében a Püspökség kitűnő adottságokkal rendelkezik, hiszen Pécs legfontosabb öt látnivalója közül (Székesegyház, Gázi Kászim pasa dzsámija, Ókeresztény sírkamrák, Zsolnay Negyed, Tv torony) kettőt is üzemeltet. A jelenlegi forma megalakulása előtt is köztudottan nagy érdeklődés mutatkozott a két templom megtekintésére, főleg utazási irodák és idegenvezetők részéről.

A helyszíneken lévő történelmi örökség és művészeti értékek által igen nagyszámú ember szólítható meg, így nagyon fontos, hogy milyen üzenet kerül közvetítésre, milyen kulturális szerepeket vállal magára a Püspökség.

A Szent Péter- és Pál Székesegyház freskókkal és faragványokkal gazdagon díszített bazilika, amely mai formáját a 19. század végén nyerte el, amikor Dulánszky Nándor, akkori megyéspüspök átépíttette annak érdekében, hogy megoldja az épület statikai problémáit, valamint hogy a korábbi évszázadok során számos stílusjegyet integráló épület visszanyerje eredeti, román jellegét. Olyan neves festők munkái is láthatóak a templomban, mint Lotz Károly és Székely Bertalan (Petrovich, 1956). Ezen freskók megóvása és a restaurálás lehetővé tétele fontos feladat volt, ugyanis a korábbi tetőbeázások miatt több alkotás nagymértékben rongálódott. Ezen túlmenően a beruházás új lehetőséggel is gazdagította az épületet: a délkeleti torony látogathatóvá tételével. A hiánypótló kivitelezéssel kilátótoronyként funkcionáló torony egyedülálló lehetőség a belvárosban. A templomtér számos látnivalót rejt magában, amelynek révén különböző célcsoportokat tud megszólítani. Fő funkciója természetesen a liturgikus tér, ennek megfelelően a hívek nagyszámú liturgikus eseményen, szentmisén, esküvőn, te deumon vehetnek részt, s olyan illusztris eseményeknek is helyet ad, mint a püspökszentelés. Emellett liturgikus időn kívül a kultúrafogyasztók kedvelt helyszíne, továbbá számos koncertnek ad otthont, valamint múzeumpedagógia helyszínéül is szolgál, amelynek keretében megismerhető a templom kultúrtörténete. Szent II. János Pál pápa 1991-es ittjártakor basilica minor rangra emelte a Pécsi Székesegyházat (Sümegi, 2008).

A belvárosi templomként is ismert Gázi Kászim pasa dzsámija az évszázadok során számos átépítést élt át. Az eredeti 13. századi Szent Bertalan templomot a török időszakban építették át dzsámivá, felhasználva a kis templom építőköveit (Sümegi, 2008). Miután

visszakapta eredeti funkcióját, érdekes kettősség alakult ki benne. Napjainkban ezt a kettősséget figyelhetjük meg: hogyan fér el egymás mellett a Kelet és a Nyugat, a muszlim és a keresztény világ, az oltár és a mihráb fülke. Hazánk egyedülálló kulturális kincse és a műemlékvédelem új típusú szemlélete ez, amely gyönyörű példája az évszázadok során létrejövő különböző kultúrák találkozásának és egy működő keresztény templom építészeti értékőrzésének. A kialakított látogatói útvonal az épület olyan részét is érinti, amely korábban nem volt bejárható, a ma is temetőként működő altemplomot. Ezen a részen alakítottak ki egy interaktív szobát is, ahol az épület különböző építési fázisait lehet megismerni érintőképernyőkön, valamint egy modern, látványos videón keresztül. A tabletes idegenvezető „visual guide"-ok használatával pedig tovább fokozza az élményszerűséget, így a mai igényeknek teljes mértékben meg tud felelni.

A Püspöki KincsTár a Káptalan utcai korábbi kanonoki palota felső szintjén kapott helyett a Püspökség legújabb kiállítása, amely a Pécsi Egyházmegye területéről gyűjti egybe liturgikus- és ötvöstárgyait, numizmatikai gyűjteményét, festményeit, metszeteit és több szobrát. A kiállítás célja, hogy betekintést engedjen a különböző korokban használt tárgyak életébe, formai változásaiba. A modern kornak megfelelően termei érintőképernyős monitorokon megtalálható információkkal egészítik ki a vitrinekben látottakat, így nem csupán a felnőttek, de a fiatal és gyermek korosztály is élményszerű ismereteket szerezhet a kiállításban. Ezt tovább erősítik a múzeumpedagógiai programok is, amelyek gyakran az erre a célra kialakított földszinti termekben kapnak helyet.

A Püspöki Palota a mindenkori püspökök lakótere, hosszú éveken át zárt épület volt a látogatók számára, ugyanakkor, talán pont ezért is, nagy kíváncsiság övezte. A palota keleti szárnya enteriőrökkel gazdagodott, amelyekben a különböző korok restaurált bútorzatain keresztül lehet megismerni a korábbi püspökök mindennapjait. Az épület csak püspökségi idegenvezetővel és meghatározott időpontokban látogatható, amely biztosítja, hogy érdekes és hiteles információk hangozzanak el.

A Magtár Látogatóközpont eredeti épülete a 18. század első felében épült mint püspöki főpince és magtár. Ennek mementójaként kapta az épület a Magtár Látogatóközpont elnevezést, ahol az ugyanezzel a névvel fémjelzett Kávézó is megtalálható. Az épület konferenciák, közösségi programok, tréningek, továbbképzések, de ugyanígy kulturális előadások, sőt koncertek helyszíneként is meghatározó szerepet tölt be. Az 1. emeleten elegáns, kétszáz fős konferenciaterem került kialakításra, a hozzá tartozó szekciótermekkel. -1. szintjén a rendezvényeket kiszolgáló étterem, míg -2. szintjén, a hajdani borospincében az erre emlékeztető bortörténeti kiállítás és a borkóstolók helyszíne található.

A Titkos átjáró – a Magtár borospincéjét a Püspöki Palota kertjével összekötő földalatti alagút – eredete valószínűleg összekapcsolható a magtár épületével, ám történelmi jelentőségét a kommunista diktatúra egyházüldözéses időszakában kapta, amikor a lehallgatások elől ide „szökött" le az akkori egyházvezetés tanácskozásokat tartani. Az itt helyet kapó kiállítás ezt az időszakot hivatott bemutatni.

A Dóm Zarándokszállás ugyancsak a projektnek köszönhetően újulhatott meg, s jelenleg valóban zarándokszállásként funkcionál. A szállás kialakításának alapelve az volt, hogy egyszerű felszereltségű (például televízió- és légkondicionáló-mentes), ugyanakkor magas minőségű szállást hozzon létre, amelyet nem csupán zarándokok vehetnek

igénybe. A szállás lehetőséget ad komplex szolgáltatás nyújtására az egyházmegyéhez érkező zarándokok, iskolai csoportok, saját rendezvények és más egyházi szervezetek számára. A pécsi szálláshelyen kívül több környező településen – pl. Orfűn, Magyarhertelenden, Püspökszentlászlón – találhatóak püspökségi ifjúsági szállások, táborházak. Ezek elsődleges célja, hogy lehetőséget biztosítson a Pécsi Egyházmegye saját fenntartású iskoláiba és óvodáiba járó, sokszor nehéz körülmények között élő gyermekek nyári táborokon való részvételére. Sok gyermeknek ez az egyetlen lehetősége ilyen élmények szerzésére, így ennek a szerepe szintén fontos része a keresztény missziónak.

A pályázatból, így a 2015-ös felújításból kimaradt, ugyanakkor az egyházi kulturális egységbe beletartozó épület és tárlat a Dóm Kőtár. A Kőtár kiállítási anyaga a maga nemében egészen páratlan. A román kori bazilikából ránk maradt kőtöredékek bemutatják az akkori templombelsőt. A nagyszámú lelet és azok kidolgozottságának gazdagsága egyedülállóvá teszi nemcsak az országban, de Közép-Európában is. A kiállítás kialakítása lehetővé teszi közösségi programok és tudományos, kulturális előadások, polgári szertartások lebonyolítását is, amelyek így ebben az egyedülálló miliőben valósulhatnak meg.

A fent leírt épületeknek elsődleges szerepe az egyházmegye saját működési területeinek, kiszolgálása, tehát a hitélet folytonosságának biztosítása. A megfelelő szakmai koordinációval e mellé lehetett teret nyitni egy másik célközönségnek, a turistáknak, látogatóknak. Így a kialakult terek minősége, értékközvetítése hozzájárulnak a városimázshoz, külföldiek esetén az országimázshoz, s ezzel együtt pozitívan formálják az emberek egyházról kialakított képét is.

Szintén célközönségnek számítanak a gyerekek, akiknél az elsődleges törekvés a játékos nevelés. Ennek eszközei a múzeumpedagógia, a nyári táborok, óvodásoknak szóló idegenvezetések, sétálólapok (különböző korosztályoknak szánt, adott tematika mentén kialakított interaktív vezetőfüzetek), festöde programok és saját készítésű játékok, mint például az óriás-puzzle vagy az óriás kockakirakó, amelyek mind püspökségi tematikákkal dolgoznak, s a hitéletet közvetítik.

Meghatározó kört jelentenek az iskoláskorú fiatalok, akik számára a templom- és múzeumlátogatás legtöbbször az osztálykirándulások része, s ez természetesen nem csupán az egyházi iskolákra vonatkozik. A vállalt feladatok közé tartozik ezek élményszerűvé tétele a mai kornak megfelelően gazdag interaktív tartalmakkal.

Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg a pécsi polgárokról sem. A mindennapok sokszor szembesítenek azzal, hogy a helyi lakosok nem ismerik saját városukat, annak értékeit, látványosságait. A helyi identitás kialakulásához nélkülözhetetlenek a saját értékeink ismerete, fontos, hogy büszkék lehessünk városunkra, s adott esetben idegenvezetők lehessünk tágabb családunk, máshol élő barátaink számára. Ezt hivatott segíteni a „Sz/ékes Pécs”–kampány, amelynek lényege, hogy aki pécsi lakosként vendéggel érkezik bármelyik helyszínre, neki magának nem kell belépőjegyet váltania (Pécsi Egyházmegye, n.d.).

Az egyházmegye nyitási szándékát statisztikai számokkal bemutatva elmondható, hogy az induló évhez képest (2014) a fejlesztést követő harmadik évben már megháromszorozódott a látogatók száma, s évről évre növekedést mutat, így a 2020-as, a koronavírus-járvány miatti kivételes évet leszámítva, 2016 óta átlagosan 115-120 ezres látogatószám

jellemzi a Püspökség pécsi helyszíneit (Pécsi Egyházmegye, 2019). Legnépszerűbbek természetesen a templomok az ún. „must see" programként. A Püspöki Palota iránt a látogatási korlátok ellenére is relatíve magas érdeklődésről lehet beszámolni, sőt igen népszerű a külföldi látogatók körében, amely alkalmak idegennyelvű vezetések és audio-guide-ok segítségével is választhatóak. A KincsTárnál és a Dóm Kőtárnál jellemzőbb a szakmai célközönség megjelenése. Emellett elmondható, hogy turisztikai cél a komplexitás növelése, amelyre ösztönző hatással van az összes helyszínt magába foglaló jegycsomag értékesítése. Ezzel a jegykombinációval egy egész napot, de akár kettőt is (a megváltott jegyek érvényességi ideje megengedi) el lehet tölteni Pécsett csak a püspökségi helyszínek bejárásával, amely igen intenzív kulturális megmártózás Baranya szívében. S ehhez hozzáadott élménytartalom a Magtár Kávézó gasztrókínálata, s az alkalmasint a terekben zajló kulturális programokba való bekapcsolódás (koncertek, előadások, borkóstolók).

Ahogyan már említettük, újfajta kulturális szemléletmód kialakítása is fontos feladat volt. Ennek keretein belül a helyszíneken egyéb megszólítási formákkal is találkozhatnak a vendégek, amelyek finoman, de határozottan jelzik az egyházi háttér üzenetét, egyúttal pozitív érzéseket, hitéleti élményeket tudnak biztosítani a betérőknek. Itt említhetjük a „Vedd és éld" szalagokat, olyan, minden helyszínen megtalálható magyar és angol nyelvű napi bibliai idézeteket, amelyekből a látogató húzhat egyet, s amelynek üzenetét önmagának értelmezheti. Olyan gondolatok, bölcsességek fogalmazódnak meg ezekben a szentírási részletekben, amelyek örökérvényűek, s nem csak a vallásos ember számára jelentenek pozitív lelki tartalmat. Visszatérő vendégeknél gyakran látható, hogy nem mulasztják el a napi idézet kihúzását.

Kiemelt kulturális tartalom az idegenvezetés, ami a leginformatívabb része a turisztikai csoportok látogatásának. Amennyire a kapacitás megengedi, ezeket felkészült belsős kollégák végzik, ezzel lehet biztosítani az elhangzott információk hitelességét mind a szakszerű minőségben, mind a megközelítés stílusában. Az idegenvezetések több nyelven is igényelhetőek, sőt a szolgáltatás-kínálatban megtalálható a magyar jelnyelv is. Gyakran észrevehető, hogy az emberi gesztusok, egy-egy mosoly, vagy kedves szó nagyobb súllyal esnek latba, mint az elhangzott információk.

Szintén a kulturális és liturgikus szemléletmódhoz tartoznak a rendszeresen visszatérő kezdeményezések mint a karácsonyi selyemszalagok, melyekre az adventi időszakban jókívánságokat, hálaüzeneteket írhatnak a vendégek, s ezek a szalagok díszítik később a Püspökség karácsonyfáját, amelyet a Dóm téren állítanak fel minden évben.

Kiemelendő területként mutatható be az ún. termékfejlesztés, ami a turisztikai újraszervezéssel került újra felépítésre. A megszerzett élmények, információk mellett a kultúraközvetítéshez nagymértékben hozzájárul, hogy a látogatók milyen szuveníreket visznek haza otthonukba, milyen tárgyakkal társítják a meglátogatott helyszíneket és a későbbiekben magát a Püspökséget. Emiatt a fő cél a minőségre és az egyediségre való törekvés. A Püspökség termékkínálatában szereplő legtöbb termék helyi kézművesek által készült, valamint a Székesegyház, a Dzsámi és a Palota motívumaira épül, ezzel is kiemelve termékeinket az átlagosnak vagy tucatnak, netalán giccsnek mondható ajándéktárgyak közül.

E tekintetben a kezdeti mindössze néhány gyártó és szállító partner összesen csupán 7-8 fajta ajándéktárgyához képest napjainkban közel 80 partnerrel és 2800 különböző fajta termékkel rendelkezik a Püspökség.

Kitekintés

Fontos megemlíteni, hogy a Pécsi Püspökség brand nem csupán a pécsi turisztikai egységet foglalja magába. Hozzá tartozik a püspökszentlászlói kastély és Arborétum, valamint a Máriagyűdi Kegyhely Látogatóközpont turisztikai üzemeltetése is, amelyek különálló, de szintén Európai Uniós támogatásokon keresztül újulhattak meg (Virág, 2016).

A püspökszentlászlói kastély a Pécsi Egyházmegye ingatlanjainak egyik gyöngyszeme. A Zengő lábánál álló épület és a hozzá tartozó arborétum Esterházy Pál és Zichy Gyula korábbi megyéspüspökök építő tevékenységének köszönhető. A helynek különleges atmoszférája van, az ide látogató kiszakadhat a város zajából, megtapasztalhatja a természet közelségében rejtőző békét, csendet, így teljesen más élményt nyújt, mint a nagyszámú turista által látogatott pécsi helyszínek. A 2015-ben revitalizált kastély rendszeres idegenvezetésekkel látogatható, amelyek arra hivatottak, hogy betekintést engedjen a régmúlt egy-egy szegletébe és megismerhetővé váljanak általa a hely történelmi és hitéleti összefüggései, amelyek a Szent Lászlóhoz köthető legendától Mindszenty József esztergomi érsek, bíboros, prímás ÁVH általi fogva tartásán át egészen a legújabbkori történésekig terjednek. A kastély mellett táborház és oktatóépület is működik a helyszínen. A múlt bemutatása, valamint a lelkiség, meghittség megőrzése a hely elsődleges feladata.

Máriagyűd jeles példája annak, hogy a környék plébániatemplomai már egészen a 14. századtól búcsúkiváltságokkal rendelkeztek, ami arra enged következtetni, hogy már ebben a korai időszakában is mély vallási és spirituális élet alakult ki. A török korszak megtépázta ezt a hitéletet, ám később az idők során vissza-visszatért ide az élet. Számos legenda, csodatévő forrás, eltűnő, majd megtalált szobor, Mária-jelenések és csodás gyógyulások kapcsolódnak a kegyhelyhez (Máriagyűdi Római Katolikus Plébánia, n.d.). Ezt a lelkiséget és kulturális rétegzettséget hivatott ápolni a gyűdi templom, valamint a Rózsafüzér-sétány, amely a kegytemplom körül kimunkált, padokkal és világítással felszerelt sétány, egy nagyméretű rózsafüzért ábrázoló alaprajzzal. Idilli hely az imádságra, lelki elmélyülésre.

Visszatérve a városba, jelenleg a kivitelezés utolsó munkafázisában tartó, a tervek szerint 2021-ben elkészülő új egységgel bővülnek a Pécsi Püspökség kulturális színterei. A Rózsakert két részből tevődik össze: áll egyrészt egy nagyméretű információs térből, amely lehetőséget ad a jelenleg is gazdag ajándéktárgyak termékkínálatának további bővítésére. Másrészt áll a névadó Rózsakertből, ami nevéhez és történelméhez hűen kertként funkcionál majd. Napközben, nyitvatartási időben a szabadidő eltöltésére tökéletesen megfelelő zárt parkról van szó, ahol lehetőség lesz elcsendesedésre, olvasásra, kikapcsolódásra, teret adva egy kis megállásnak a zsúfolt és rohanó hétköznapokban. Ugyanakkor a terület infrastrukturális kialakítása rendezvények lebonyolítására is alkalmas, így a jövőben koncertek, előadások, polgári esküvői szertartások színtereként is működhet majd.

Rendezvények és programok

A kultúraközvetítés másik nagy területe a Püspökségen a sokrétű és változatos eseményeket és rendezvényeket átölelő rendezvényszervezés. A turisztikai pályázat nyújtotta átalakulásoknak, az újonnan létrejövő színtereknek és szolgáltatásoknak köszönhetően új formákat vehetett fel ez a tevékenységi kör. Alapstruktúráját tekintve kétféle rendezvénytípust különböztethetünk meg: az ún. belső programokat, ide tartoznak az egyházmegye belső működése jegyében létrejövő különböző programok, valamint a külső programokat, amelyek az „üzleti alapon" történő megkeresések teljesítését jelentik. A rendezvényszervezői státusz összefogja és szervezés-lebonyolítás szempontjából tematikába rendezi ezeket a törekvéseket. Ezek gyakorlatilag – természetesen az adott tárgykörnek megfelelően – a fent említett helyszínek bármelyikén megvalósulhatnak.

Ami a belső rendezvényeket illeti, ide sorolhatóak elsősorban az egyházmegyei hivatal és annak különböző szervezeti egységei által rendezett programok: képzések, továbbképzések, tréningek, előadások, lelkinapok, különböző tárgyalások, kulturális programok, koncertek, konferenciák, pasztorális és katekéta programok.

Külsős rendezvényeken értendő minden olyan megkeresés, amely az Egyházmegye különböző helyszíneit kívánja használni rendezvényhelyszínül. Az elmúlt években ez a fajta tevékenység állandó növekedést mutatott mind a programok, mind a résztvevők számában, leszámítva a 2020-as pandémia sújtotta esztendőt. Ilyen rendezvények lehetnek: konferenciák, kongresszusok, tréningek, továbbképzések, előadások, különböző kísérőprogramok, gálavacsorák, koncertek, polgári szertartások, különféle kulturális programok. Az egyházi miliő természetesen megkívánja egyes programok tartalmi szűrését, hiszen fontos, hogy összeegyeztethetőek legyenek a keresztény szellemiséggel.

A 2015-2016-os évek brand-építése, a háttéreszközök beszerzése és az olyan kapcsolódó szervezeti tevékenységek kialakítása, mint a catering-kínálat és annak a szolgáltatásba kapcsolása után a rendezvények gyakorlatilag minden mutatójukban folyamatosan bővülnek. A 2019-es esztendőben közel 300 rendezvény valósult meg, amelyek több mint 20 000 embernek adtak programot, s ez a szám még nem tartalmazza a pécsi fesztiválok által megmozgatott tömegek azon létszámát, amelyek az egyházmegyei helyszíneket (pl. Dóm tér) is használatba veszik (Pécsi Egyházmegye, 2019).

Ahogy a történelem során folyamatosan és eltérő formákban, az egyház jelenleg is pártolja a különböző művészeteket. Kultúrabefogadó tevékenységként leginkább a koncerteknek történő helyszínbiztosítást említhetjük. Évente átlagosan 20-25 komolyzenei, alkalomszerűen könnyűzenei hangversenyt szerveznek közvetve, vagy közvetlenül az Egyházmegyén keresztül, s ezen kívül említhetjük a hagyományos adventi rendezvénysorozatot, amikor körülbelül 40-45 különböző fellépésre nyílnak meg a kapuk, nem mellesleg díjmentesen. Az őszi időszakban zajló Ars Sacra Fesztivál, vagy a Katolikus Kulturális Hetek az egyházi ihletésű hangversenyek mellett egyéb tudományos, művészeti és természetesen liturgikus programoknak is otthont adnak. A koncertek java része a Bazilikában zajlik, de a Püspökség gazdag alternatívát tud kínálni egyéb helyszínekkel is, úgy, mint a nyitott terei, a Püspökkert, a Palota díszterme, vagy éppen a Székesegyház tetején kialakított színpad.

Mellette, noha nem programgazdaként, de a Püspökség a pécsi fesztiválélet hátterében is jelen van, hiszen – elsősorban a Dóm térrel – számtalan alkalommal biztosított már illusztris helyszínt hagyományos városi rendezvényeknek, amelyek emberek tízezreit vonzzák. Ilyenek a Sétatér Fesztivál, az Örökség Fesztivál, a Zsolnay Fényfesztivál, de ide sorolhatjuk az Europa Cantatot, vagy a fesztiválok keretein belül és off-programjaiként megvalósuló számos könnyűzenei fellépést.

Nagyszámú különböző tudományos programot is rendeznek, akár egydélutános előadásról, akár többnapos, nemzetközi konferenciáról legyen szó. Az impozáns helyszínek kielégítik egy-egy nagyobb rendezvény egyéb kívánalmait is és megfelelő technikai háttérrel rendelkeznek részbeni, vagy teljes videó-konferenciákhoz. A Püspökség szép, bensőséges terei a köztes időkben, szünetekben is gazdag lelkiséget sugároznak a vendégekre, látogatókra.

A szolgáltatáshoz tartozik a napjainkban is folyamatosan egyre hangsúlyosabbá váló gasztrokultúra. Mivel a Püspökség saját tálalókonyhás étteremmel rendelkezik a Magtár Látogatóközpontban, könnyen egyben tartható a rendezvény, hiszen sem külön cateringpartnerrel nem kell számolnia és szerződnie a szervezőknek, továbbá a programot magát nem kell szétszabdalni egy esetleges ebédért vagy vacsoráért.

Mindezek mellett a fent említett turisztikai látványosságok bármelyike beilleszthető egy-egy nagyobb rendezvény kísérőprogramjába. Ezt további off-programként kiegészíthetik a Székesegyház orgonaművészének különböző időtartamú orgonakoncertjei is, amelyek igazodhatnak egy adott rendezvény programjába. Mindezeken túl igen közkedvelt rendezvénykísérő program – ámbár önmagában is választható szolgáltatás – a borkóstoló.

A szőlő és a bor a kereszténység egyik legalapvetőbb jelképe, hiszen Jézust magát és az egyházat, valamint az ahhoz való tartozást szimbolizálja. Krisztus első csodatétele is a víz borrá változtatása volt. Ez a kulturális kapcsolat évszázadok különböző művészeti megjelenéseiben köszön vissza.

Az idegenforgalmi megújulással új keretek közé került a borkultúra a Pécsi Püspökségen. A történelmi időktől kezdve egészen 2011-ig készítettek bort. Az eljárás helye egyébként a mára már átalakult Magtár épülte volt, hiszen hajdan is e célra és raktározásra épült. Ám idővel a borkészítéshez használt eszközök elavultak, így a helybeni borászatnak vége szakadt.

Pécs rendkívül szerencsés helyzetben van a tekintetben, hogy az azt körülölelő Pannon borrégió – s annak négy borvidéke – gyakorlatilag az Egyházmegye területét is lefedi. Az újjászületett forma értelmében a Püspökség minden évben ezekről a területekről, tehát a Pécsi, a Villányi, a Szekszárdi és a Tolnai borvidékről versenyeztet borokat, saját borszakértő és szigorú vakkóstolás útján. Az így kiválasztásra került borokat a Püspökség saját címkével látja el és a „Pécsi Püspökség Címeres Bora” brandjeként kínálja.

Mindezen programelemekhez a szálláslehetőségeket is hozzávéve – lásd a megújult Zarándokházat –, egyértelmű lesz, hogy a Pécsi Püspökség rendezvényszervezésének legnagyobb előnye a komplexitás, az a sokszínűség, amivel a rendezvényeket, programokat egy helyen ki tudja szolgálni. Ezzel a tágan értelmezett kulturális értékeket magához vonzza, otthont ad nekik, így végső soron közvetíti azokat.

Ezeken túl magában hordozza a kreativitás egyéb irányait, lehetőséget teremtve széleskörűen értett, sok dimenziójú kultúra jelenlétére. Teljes egészében a turisztikai csapat kezdeményezésére indulhatott útjára 2018-ban a Püspökségi kvízest sorozat, amelynek otthona a Magtár Kávézó, és amely rendre teltházzal szokott zajlani. Tematikája a kereszténységgel kapcsolatos kérdéseken túl természetesen egyéb témaköröket is lefed, s ez által is talán fontosabb funkciója, hogy a kapcsolatok és a közösségek építésének kötetlenebb, fesztelenebb formáját is megengedi.

Az idegenforgalomhoz közvetve, de az egyház kultúraközvetítő szerepéhez szorosan kapcsolódik, ezért nem lehet szó nélkül elmenni a kulturális örökségmegőrző munka mellett, amelyet a Pécsi Egyházmegye közgyűjteményei: a kiállítóhelyek, a könyvtár és a levéltár végeznek. Ezek az intézmények számos felbecsülhetetlen művészeti és történeti értéket őriznek, gyűjtenek, kutatnak és mutatnak be. A dolgozat elején említett másfél milliárd forintos támogatás egy része műemléki, képzőművészeti és egyéb kulturális javak restaurálására volt fordítható, amely az állagmegóvás és az értékek megmentése mellett a bemutathatóságot is szolgálta. A Pécsi Egyházmegye eme kincsei ma már láthatóak, látogathatóak. A bibliotéka 40.000 kötetre rúgó állománya jelenleg rendezés és költöztetés alatt áll, hogy méltó módon fogadhassa majd a kutatókat a 2021 szeptemberében nyíló Janus Pannonius utca 8. szám alatt. A Pécsi Egyházmegyei Levéltár a gondjaira bízott, sokszor évszázadokra visszamenő dokumentumokat őrzi, és kutathatóságukat biztosítja. Jelen írásnak nem tárgyai, de a tágan értelmezett kultúraközvetítésbe beletartoznak az Egyházmegye által fenntartott közoktatási intézmények és a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola is, nem is beszélve a múlt és a jelen számos és rendkívül tág területeket felölelő kulturális törekvéséről.

Összegzés

A kultúra és a tudomány mindig is összefonódott a hitélettel a Pécsi Egyházmegyében. Külön, nagy költségvetésű marketing soha sem volt a Püspökség stratégiájának része, hanem az épületek használatbavételével fejlődött ki egy sokszínű, komplex kínálatú és biztonságosan működtethető szolgáltatásrendszer, amely a világi közönséget is az Egyházmegye tereibe vonja. Így közvetve az evangelizálás célját is szolgálja.

Irodalomjegyzék

Fedeles, T., Sarbak, G., & Sümegi, J. (2009). *A Pécsi Egyházmegye története I. – A középkor évszázadai (1009 – 1543).* Fény Kft.

Máriagyűdi Római Katolikus Plébánia (dátum nélkül). *Máriagyűd.* www.mariagyud.hu/kegyhely/mariagyud. (Letöltés dátuma: 2021. május 31.)

Petrovich, E. (1956). *Pécsi Székesegyház*. Pécsi Szikra Nyomda.

Pécsi Egyházmegye (dátum nélkül). *Ingyenes látogatás a püspökségen vendégeiket kísérő pécsieknek.* https://pecsiegyhazmegye.hu/latogatasi-informaciok/pecsi-lakosoknak. (Letöltés dátuma: 2021. május 31.)

Pécsi Egyházmegye (2019). *Belső dokumentáció 2019.* Pécsi Egyházmegye.

Sümegi, J. (2008). *A Pécsi Egyházmegye története a kezdetektől napjainkig*. Fény KFT.

Virág, Z. (2015). *A Pécsi Püspökség évezredes öröksége*. Várkastély Kiadó.

Virág, Z. (2016). *Püspökszentlászló - Püspöki Kastély.* Pécsi Egyházmegye.